

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД

Рев 1780/2021

21.10.2022. године

Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Марине Милановић, председника већа, Јелице Бојанић Керкез и Весне Станковић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ..., ББ из ... и ВВ из ..., чији је заједнички пуномоћник Дамир Перић, адвокат из ..., против туженог ГГ из ..., чији је пуномоћник Драган Коњевић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора о доживотном издржавању, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж. 1249/20 од 28.10.2020. године, у седници већа одржаној 21.10.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж. 1249/20 од 28.10.2020. године.

ОДБИЈА СЕ захтев тужилаца за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Основног суда у Сомбору П. 443/18 од 27.12.2019. године, одбијен је примарни тужбени захтев да се поништи Уговор о доживотном издржавању закључен дана 02.07.2012. године и оверен пред Другим основним судом у Београду Судска јединица у Лазаревцу под бројем РЗ-208()/2012 дана 02.07.2012. године, између сада пок. ДД и сада пок. ЂЂ, као прималаца издржавања и туженог ГГ као даваоца издржавања и одбијен је евентуални тужбени захтев да се утврди да је наведени уговор ништав и да не производи правно дејство. Обавезани су тужиоци да туженом накнаде трошкове поступка.

Апелациони суд у Новом Саду, након расправе одржане у другостепеном поступку, донео је пресуду Гж. 1249/20 од 28.10.2020. године којом је укинуо наведену пресуду првостепеног суда и пресудио тако што је утврдио да је ништав и без правног дејства Уговор о доживотном издржавању закључен 02.07.2012. године и оверен пред Другим основним судом у Београду Судска јединица у Лазаревцу под бројем РЗ-2080/2012 од 02.07.2012. године, између сада пок. ДД и сада пок. ЂЂ као прималаца издржавања и туженог ГГ као даваоца издржавања, и обавезао туженог да тужиоцима накнади трошкове поступка у износу од 835.600,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности до исплате, као и да тужиоцима накнади трошкове жалбеног поступка у износу од 115.850,00 динара, у року од 15 дана.

Против наведене правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени је благовремено изјавио ревизију из разлога предвиђених члановима 403, 404 и 407 ЗПП, како је у ревизији навео.

Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија дозвољена на основу члана 403. став 2. тачка 3) Закона о парничном поступку („Службени Гласник РС“ број 72/11...18/20), па је испитао правилност побијане пресуде у смислу члана 408. овог закона и нашао да је ревизија неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 374. ст. 2 тач. 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а нема ни других битних повреда учињених у поступку пред другостепеним судом, које би могле престављати разлог са којег се ревизија може изјавити, у оквиру предвиђеног у одредби члана 407. став 2. ЗПП. Другостепени суд је на основу одржане расправе, изведених доказа читањем, те непосредним саслушањем туженог, утврдио чињенице које су битне за правилну примену материјалног права и одлучио о основаности захтева за утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању.

Према утврђеном чињеничном стању, између ДД (рођ. 1929) и ЋЋ (рођ. 1930) као прималаца издржавања и туженог ГГ (рођ. 1941) као даваоца издржавања, закључен је уговор о доживотном издржавању 2.7.2012. године у ..., где су до тада живели примаоци издржавања. Наредног дана у кући туженог у ... преминуо је ДД. ЋЋ преминула је у кући туженог ...2012.године. Тужиоци су њени сродници и законски наследници.

Околности под којима је закључен уговор о доживотном издржавању су утврђене, те у битном да је текст уговора сачинио адвокат Жујовић М. Ђорђе, да је уговор истог дана оверен од стране судије у Судски јединици у Лазаревцу, који је изашао на лице места у 13 часова у стан супружника ДД-ЋЋ ради овере уговора, где је приступила и вештак Биљана Божовић специјалиста психијатрије и обавила преглед ДД и ЋЋ у њиховом стану, којом приликом је ДД објаснио да живи са супругом 60 година у браку без деце, да су обоје поприлично оболели, да је у последње време „посутао“, замара се, тешко дише и да жели да потпише правни акт којим ће обезбедити бригу и старање са својим братом, да са супругом оде у дом где ће га брат обилазити и старати се о свему што је њима потребно, а за узврат ће му преписати стан и имовину. Докторка је констатовала да је ДД исправно оријентисан у свим правцима и способан да схвати значај правне радње и њене последице, а на основу прегледа ЋЋ, констатовала да је код ње временски оријентација делимично компромитована (дати, време, дани), уз очувану осталу оријентацију према другима и према себи, те оценила да је и ЋЋ способна да схвати значај правне радње и да закључи уговор о доживотном издржавању.

У уговору је наведено да су примаоци издржавања брачни другови који су без деце, да су закључили писмени уговор о доживотном издржавању, ДД као прималац издржавања и ЋЋ као давалац издржавања, који раскидају, да су примаоци издржавања неспособни да се самостално брину о себи, да ће их давалац издржавања сместити у Дом за старе у ..., да ће бринути о њиховом издржавању и лечењу, заштити њихових личних и имовинских права, према примаоцима издржавања опходити као и до сада, као прави брат и девер и да фактичко стање желе правно да уобличи, да се

давалац издржавања обавезује да ће доживотно издржавати примаоце издржавања, набављати све што им је потребно, штитити њихов интегритет, у болести лечити, а по смрти их сахранити по православним верским обичајима. Наведено је да уговарачи не уговарају заједницу живота, имајући у виду чињеницу да због врсте болести постоји очита потреба да примаоци издржавања буду смештени у Дом за старе у ..., где ће им бити обезбеђена сва нега и издржавање које ће у месечним оброцима плаћати давалац издржавања. Као накнаду за учињено издржавање, примаоци издржавања се обавезују да после њихове смрти даваоцу издржавања у својину пренесу једнособан стан у ... површине 41м², уписан у лн .. КО ... на име примаоца издржавања ДД, путничко возило Застава корал 1.1 произведено 2004. године, штедне улоге код банке по девизним штедним књижицама за обоје са износом од по 6.375,00 евра и покретне ствари које буду затечене у стану на дан смрти, те да примаоци издржавања дају сагласност даваоцу издржавања да своје право из овог уговора може да обезбеди уписом у јавном регистру непокретности РГЗ СКН Лазаревац.

О закључењу уговора сачињен је записник у ванпарничном поступку Другог основног суда у Београду Судске јединице у Лазаревцу дана 2.7.2012. године са почетком у 13.00 часова.

Након закључења уговора, примаоци издржавања су истог дана санитарским возилом превезени из ... у кућу туженог у ... (удаљеност око 220 км). У јутарњим часовима наредног дана ДД је преминуо, а тужени је чињеницу његове смрти пријавио у 16 часова. Његовој супрузи ЂЂ није ни саопштено да јој је супруг преминуо. Она је код туженог у кући боравила до смрти наступеле ...2012.године. У старачки дом није смештена. Центар за социјални рад у Сомбору је настојао да заштити њене интересе, ангажовао др. Живка Влашкића који је у кратком року након закључења уговора утврдио да је ЂЂ дезоријентисана у времену и простору, конфузна и слабе пажње и то стање довео у везу са постојањем хроничног синдрома и потпуног опустошења личности, а након што се орган старатељства определио да покрене поступак за њено лишења пословне способности, тужени је сарадњу ускратио. Опсервацијом наведеног органа старатељства препознат је сукоб интереса. Имовина која је била предмет спорног уговора о доживотном издржавању је била у режиму заједничке имовине супружника (стан је у браку откупљен из друштвене својине).

Међу парничним странкама није било спорно да су супружници ДД и ЂЂ због старости и нарушеног здравственог стања у време закључења овде спорног уговора били упућени на туђу негу и помоћ. До погоршања здравственог стања код ДД је дошло средином јуна 2012. године. До тада је он водио бригу о тешко оболелој супрузи, али након краћег боравка у болници, то више није могао да чини. У последње две недеље пре закључења уговора, о ДД и ЂЂ бринула је прва комшиница у згради, ЕЕ рођена 1928. године. Центар за социјални рад у Лазаревцу је био обавештен о њиховом случају. ДД је и брату, овде туженом, и тужиоцу АА саопштио у телефонском разговору да су он и ЂЂ „готови”. У њихово веома тешко стање лично су се и уверили када су их посетили, ААса супругом покушао да их смести у болницу, а тужени посетио и предузео активности управљене на закључење уговора о доживотном издржавању. Договор ове родбине да их сместе у болницу у Лазаревцу није спроведен, већ је закључен овде побијани уговор о доживотном издржавању. До смештаја прималаца издржавања у старачки дом у ... није ни дошло.

У поступку је утврђено да је ДД у време закључења уговора био способан за расуђивање, али због болести, старости и тешког стања овог примаоца издржавања уговор о доживотном издржавању није представљао некакву неизвесност за даваоца издржавања.

На основу вештачења је утврђено да је пок. ЂЂ дијагностикована деменција у 2011. години и одређена психијатријска терапија, да је она била тежак физички и психички болесник, да је због таквог стања била у положају подређености и зависности од супруга који се о њој старао, да је њена психичка болест била прогресивна са карактеристичном изменом бројних психичких функција, да је њено укупно здравствено стање имало утицаја на њену способност расуђивања у време закључења уговора и да она није могла да формира слободну вољу и схвати значај правног посла који предузима.

Чињенице о врсти и тежини болести код прималаца издржавања утврђене су на основу њихове медицинске документације, а у случају ДД и на основу налаза и мишљења др Михаила Богданова, спец. интерне медицине, налаза мишљења вештака др Игора Иванова, спец. интерне медицине, те у расправљању по примедбама стручног саветника др Бранислава Бојића, спец. интерне медицине. Ови вештаци и стручни саветник били су сагласни да је пок. ДД боловао од повишеног крвног притиска и дијабетеса и да су те дугогодишње болести код њега узроковале слабљење срчаног мишића. Болест срца код ДД по својој природи била је хронична, са сталном прогресијом и могућим наглим погоршањем. Вештачењем је утврђено да је погоршање основе болести код ДД било присутно у време закључења спорног уговора., следом чега је суд узимајући у обзир околности о приликама, старосној доби ДД, историји његове болести и погоршању болести пар недеља пре закључења спорног уговора и субјективни утисак о скорој смрти који је недуго пред смрт саопштио туженом и тужиоцу АА, закључио да су околности указивале на извесност блиске смрти, што се и остварило већ следећег јутра по закључењу уговора, а да је тужени знао за тешко здравствено стање свог брата јасно произлази из његовог исказа.

Код овако утврђеног чињеничног стања, другостепени суд је утврдио да је спорни уговор о доживотном издржавању ништав. Имајући у виду да је уговор о доживотном издржавању регулисан Законом о наслеђивању, а такође потпада и под режим Закона о облигационим односима, те да је у члану 26. овог закона прописано да је уговор закључен кад су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима уговора, а у чл. 28 ст. 2. да изјава воље мора бити учињена слободно и озбиљно, суд је нашао да у конкретном случају, сагласности воља није било, јер прималац издржавања ЂЂ своју вољу није ни могла да формира, те закључио да је уговор о доживотном издржавању ништав правни посао у односу на примаоца издржавања ЂЂ, у смислу чл. 104. овог закона, јер је противан принудним прописима. Према разлозима побийане пресуде, у односу на примаоца издржавања сада пок. ДД, уговор је ништав у смислу члана 203. став 1. Закона о наслеђивању и члана 103. и члана 12. и 13. Закона о облигационим односима. Опште здравствено стање ДД у време закључења уговора било је такво да његова блиска смрт није могла остати неизвесна. То је доведено у везу са сврхом закључења уговора, уз оцену да је давалац издржавања настојао да тим уговором прибави имовинску корист за себе и на тај начин искључи из наслеђа родбину ЂЂ. Закључак о апсолутном непостојању сврхе уговора и примарно лукративном циљу који је тужени желео да постигне закључењем уговора, базиран је на чињеницама о тешком

стању прималаца издржавања, смрти пок. ДД неколико часова након овере уговора, те стању прогресије болести код ЂЂ у размери да није била способна за закључење уговора. Суд се позвао на члан 51. Закона о облигационим односима, којим је прописано да свака уговорна обавеза мора имати допуштен основ, а основ је недопуштен ако је противан принудним прописима и јавном поретку, добрим обичајима, и закључио да је предметни уговор ништав сходно одредбама члана 52. и члана 13. истог закона, с обзиром на то да није имао за примарни и опредељујући циљ обезбеђење издржавања, већ је циљ туженог био да за себе прибави имовинску корист.

По оцени Врховног касационог суда, неосновано се ревизијом туженог оспорава утврђено чињенично стање и указује да је закључак другостепеног суда о ништавости уговора засниван на погрешној примени материјалног права.

Утврђено чињенично стање резултат је оцене доказа, и темељно образложено у побијаној пресуди. На основу утврђених чињеница, изведени су адекватни чињенични и правни закључци и о основаности тужбеног захтева одлучено правилном применом материјалног права.

Чланом 194. Закона о наслеђивању ("Службени гласник РС", бр. 46/95, 101/2003 и 40/2015), прописано је да се уговором о доживотном издржавању обавезује прималац издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани (став 1). Уговор о доживотном издржавању је двострано обавезан, теретан, алеаторан уговор, за чије закључење је предвиђена строга форма. Битна карактеристика уговора о доживотном издржавању јесте његова алеаторност. Алеаторност постоји ако се у моменту закључења уговора не зна колико ће дуго живети прималац издржавања, нити колико ће његове потребе бити у будућности, већ се може претпоставити да ће вредност давања издржавања моћи да досегне приближну вредност имовине која се уговара као накнада за издржавање. Када је уговор о доживотном издржавању закључен са лицем које је тешко болесно или пред смрт, као што је овде случај био са пок. ДД, ту је јасно да не постоји сразмера између давања које давалац издржавања треба да пружи и вредности имовине коју би стекао након смрти примаоца издржавања. У таквој ситуацији, основано је побијање уговора због недостатка алеаторности. Уговор закључен са пок. ЂЂ је ништав, јер у моменту његовог закључења она није била способна да формира своју вољу и да схвати значај правне радње коју предузима. Са изнетих разлога, ревизија није основана у оспоравању правилности побијане пресуде другостепеног суда.

Накнада трошкова датог одговора на ревизију се не досуђује, јер ти трошкови нису нужно настали и нису били потребни за окончање ове парнице.

Из изнетих разлога, на основу члана 414. став 1. и 165. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Председник већа – судија
Марина Милановић, с.р.

За тачност отправка

Управитель писарнице
Марина Антонић